

Všetička, František

Básník z otčiny čapů

Opera Slavica. 2023, vol. 33, iss. 3, pp. 65-67

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/OS2023-3-10>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.79384>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20240131

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Básník z otčiny čápů

František Všetička

(Olomouc, Česko)

Někteří lidé v sobě nesou momenty podvojnosti. Patří k nim také Tadej Karabowycz (1959). Jde o ukrajinského básníka žijícího v Polsku, o vysokoškolského učitele v Lublině, žijícího zcela neučitelsky ve vsi Hola u hranic s Bílou Rusí a Ukrajinou.

V Lublině působí na Univerzitě Marie Curie-Skłodowské jako ukrajinista. V tomto směru se rovněž nese všechna jeho odborná práce, zejména jeho monografie o básníkovi Ihoru Kalyncovi a publikace o skupině ukrajinských exilových básníků, působících v New Yorku. Monografie o Kalyncovi nese název Portrét s křídlem archanděla (Portret ze skrzydłem archanioła), odborná publikace o exilové skupině se jmenuje Scelování rozbitého světa (Scalenie rozbitego świata) a pojednává o tvorbě Wiry Wowk, Jurije Tarnawského, Bohdana Bojczuka a Emmy Andijewské. Poslední dva Karabowycz překládá. Z Bohdana Bojczuka, který byl vůdčí osobností newyorské skupiny, pořídil spolu s Janem Leończukem výbor z jeho poezie pod názvem Láska ve třech obrazech a jiné básně (Miłość w trzech odsłonach i inne wiersze). Na přebásnění Emmy Andijewské se pak podílel sám, kniha má název Architektonické soubory (Zespoły architektoniczne) a její autorka, která je výtvarnicí, si ji sama (včetně obálky) ilustrovala. Sbíрка měla prezentaci v Mnichově, kde v současnosti básnířka žije. Emma Andijewska je malířka postmodernistického ražení, několik jejích rozměrných pláten visí v překladatelově pracovně.

Obě odborné práce se vztahují k ukrajinské literární současnosti, Karabowyczův vědecký zájem je však daleko širší, neomezuje se jen na písemnictví, ale na ukrajinskou kulturu vůbec, navíc v celé její historické šíři. Svědčí o tom jeho publikace Dědictví a totožnost ukrajinské kultury (Dziedzictwo i tożsamość kultury ukraińskiej), v níž podává zasvěcený výklad o sakrálním umění pravoslavného křesťanství.

Vesnice Hola představuje zvláštní svět. Tam žije Karabowycz v dřevěném domě, spolu s ženou Alinou spravuje malý skanzen, s ní rovněž pořádá každým rokem na sv. Antonína Pečorského holský jarmark, stará se dále o pravoslavnou cerkev, chová střídavě dva až čtyři psy, a především píše poezii. Je autorem několika básnických knížek, v nichž se snaží vyjádřit zvláštní ráz a atmosféru tohoto pohraničního kraje, kam civilizační zmatek a životní tempo západu pronikají jen nepatrně. V básni bez

titulu (ze sbírky Již den se nachýlil do čtyřech koutů světa – Juž dzien się nachylił do czterech krańców świata) vyjádřil tuto situaci následujícími slovy:

тут небагато міняється протягом часу
що називається тисячоліттям
...
zde se jen maličko mění čas
který se nazývá tisíciletím

Tadej Karabowycz se narodil v Sawině u Chełmu. Chełmská země, Chełmszczyzna, je také častým námětem jeho poezie. O jedné ze svých básní si dokonce přeje, aby byla zpívaná. Začíná:

Холмцино батьківщино лелек
рибальська країно
тут я простуючи слідами веселки
завис на сльозах своїх гарячих
...
Chełmská zemi otčino čápů
krajino rybářů
právě zde kráčeje za duhou
přistihl jsem se s vroucími slzami

Cituji toto čtyřverší zejména pro tu otčinu čápů, neboť na každém druhém sloupu elektrického vedení se nachází hnízdo s několika čapími usedlíky, kteří dodávají krajině svébytný a neopakovatelný ráz.

Zmínil jsem se již o tom, že Karabowycz se stará o místní pravoslavný chrám, jenž stojí jen několik desítek metrů od jeho domu. Má v podstatě hlavní zásluhu na tom, že se tato dřevěná lidová architektura zachovala. Úcta k cerkvím tohoto druhu prostupuje také jeho poezii, nejintenzivněji v jeho básni o Grabarce, pravoslavném poutním kostele vzdáleném od Holi asi šedesát kilometrů. Báseň končí tímto dvojverším:

аж ми перелякані припали
до хрестів серпневих Твоїх
...
až zaleknuti padli jsme
před Tvými kříži srpnovými

Grabarku jsem spolu s Tadejem Karabowyczem a Zbigniewem Kresowatým navštívil a zmíněné kříže rovněž spatřil. Je jich celý nekončící les a mají od několika centimetrů

až do několika metrů. A jeden dřevěný kříž za druhým. Lesní mystérium křížů, které zejména ze starých dřev dýchá a fascinuje věřícího i nevěřícího.

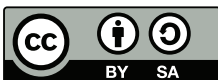
Krátce před holským jarmarkem koncem července 2006 přivezli zdejší kameníci Karabowyczovi kamenný stůl. Byl postaven na zahradě mezi stromy. Stůl stojí na třech kamenných nohách a na závěrečných pracích se kolem něho podíleli tři literáti – Ukrajinec Karabowycz, Polák Kresowaty a moje česká maličkost. Tadej Karabowycz nese v sobě momenty podvojně, jeho blízké okolí se však přiklání také k jevům potrojným.

Své odborné práce píše Karabowycz polsky, poezii ukrajinsky. Nutno však dodat, že verše zpočátku tvořil v polštině. Jeho básnický debut z roku 1985 je polský a jeho poněkud nezvyklý titul zní Zahledění (Zapatrzzenia). Následujícího roku vydal sbírku Vlhkost země (Wolohiść zemli), jíž započal svou ukrajinskou éru. Ukrajinjština se mu od této druhotiny stala trvalým básnickým projevem. Karabowyczovo existování v obou uvedených jazycích je dalším a významným projevem jeho podvojnosti. Podvojnosti, která inspiruje.

About the author

František Všetička

independent researcher, Olomouc, Czechia
fvseticka@seznam.cz

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných právních předpisů.

